

TYRKYSOVÁ HORA

První žena světa na Čo Oju

Dina Štěrbová

edice
KIO *KAN*

TYRKYSOVÁ HORA

První žena světa na Čo Oju

Dina Štěrbová

Copyright © Dina Štěrbová, 1988

Copyright © ALPRESS, s. r. o.

Všechna práva vyhrazena.

Žádnou část knihy není dovoleno užít
nebo jakýmkoli způsobem reprodukovat bez písemného
souhlasu držitele práv, s výjimkou krátkých citací
nebo odkazů, které tvoří součást kritického hodnocení.

Geografické názvy v této knize jsou ponechány tak,
jak byly v době prvního vydání knihy uvedeny.

Copyright © Dina Štěrbová, 1988

Foto archiv autorky

Redakční úprava Otilie Grezlová

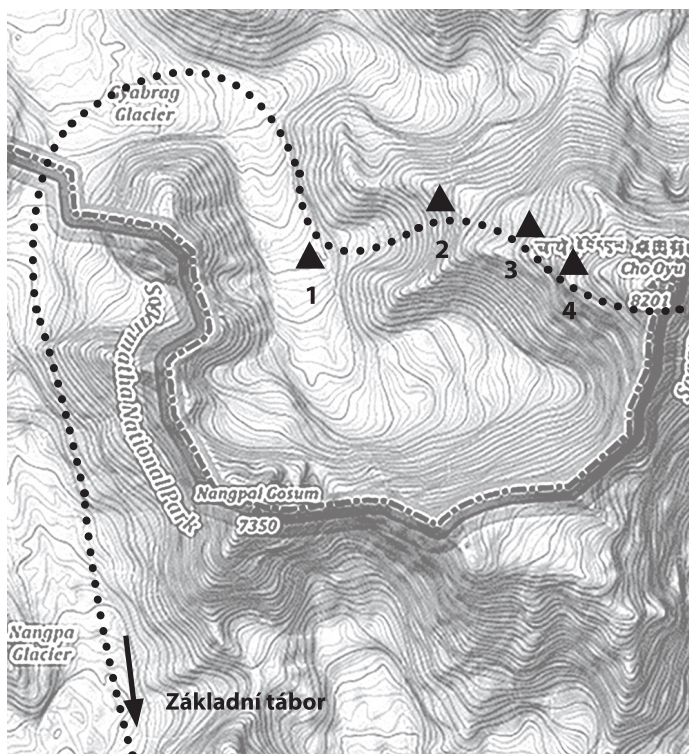
Vydalo nakladatelství Alpress, s. r. o., Frýdek-Místek,
2019

shop@alpress.cz

V nakladatelství Alpress vydání první

ISBN 978-80-7633-100-6

*Michalovi, Otakarovi
a všem lidem dobré vůle*

•••• Messnerova varianta prvovýstupové trasy Herberta Tichého z roku 1983 a také naše trasa v roce 1984

- 1 Předsunutý tábor (ABC-Advanced Base camp), cca 6 000 m
- 2 1. výškový tábor, cca 6 700 m
- 3 2. výškový tábor, cca 7 000 m
- 4 3. výškový tábor, cca 7 500 m

Sen o vysoké hoře

Nedlouho poté, co jsem oslavila své desáté narozeniny, stanul první člověk na vrcholu hory z rodiny čtrnácti osmitisícovek. Byla to 8 076 metrů vysoká Annapurna, jejíž jméno vonělo dálkou i exotikou tajemného nepálského království, které konečně otevřelo brány horolezcům. Počátkem června 1950 stanuli na vrcholu hory Maurice Herzog a Louis Lachenal, členové francouzské expedice.

V té době jsem byla malý hubeňour s tenkýma nohama a trvalou nechutí k jídlu, která mou starostlivou maminku zneklidňovala. Měla jsem vlasy spletené do dvou copánků, většina jich však nevysvětlitelným řízením osudu neustále vířila v podobě svatozáře kolem mé hlavy, podobně jako podivná směsice nápadů nijak neodpovídajících představám tehdejší dívčí výchovy. Z velké části to měl na svědomí můj romanticky založený táta, který si přál mít jako prvorozené dítě kluka.

Jeho svérázná výchova padala na úrodnou půdu, a tak jsem k uzoufání svých konzervativnějších příbuzných i učitelů toužila být Tylem Enšpíglem, kterého jsem obdivovala pro jeho provazolezecké kousky a zesměšňování nadutých hlupáků, nebo Janou z Arku, která v čele věrných halapartníků táhla do boje s Angličany. Moje sny obývali hrdinové verneovek i rudokožci Karla Maye, stateční průzkumníci Arktidy i Antarktidy, lovci polárních medvědů a velryb, Marco Polo se tam dělil o životní prostor s Magalhãesem, Kolumbem a Livingstonem.

Proháněla jsem se s tlupou kluků tajemnými uličkami i zákoutími bratislavského podhradí, prolézali jsme kdejaký sklep, podzemní chodbu či kostelní věž a máma

nechápala, co to má za holku, když odmítá kraječky a šatičky a nejráději lítá ve starých teplácích. Mezi kluky jsem požívala vážnosti, protože jsem se stejně jako oni odvažila sama a bez světla dojít na konec františkánské krypty a udělat tam křídou znak na zdi, a navíc jsem jako jediná z party uměla namíchat bengálský oheň, výbušné kuličky i umělou mlhu z chemikálií, které jsme měli doma v zavřené skříni a které byly otcovou slabůstkou.

Mezitím boj o himálajské velikány úspěšně pokročil. V roce 1953 nejvyšší hora naší planety neodolala soustředěnému náporu téměř vojensky vedené britské výpravy. Světovým tiskem proletěla společná fotografie dlouhatánského Novozélandana Edmunda Hillaryho s drobnějším Tibetanem Tenzingem Norgayem, jehož sympatickou tvář ozařoval důvěřivý úsměv. Výprava vedená Johnem Huntem natočila dokonce barevný film, který se promítal i v mém rodišti. Prvně se mi jeho prostřednictvím představil svět jiskřivého ledu, rámuující kobalt himálajské oblohy, svět závratných skalních architektur i slunce, jehož žhnoucí jas mi připomíná fanfáry Janáčkovy *Sinfonietty*. Byla jsem okouzlena a v mé dětské duši vzklíčil zárodek snu.

To, co Angličané dokázali dokonalou organizací, nasazením nejmodernější výstroje a výzbroje, velikou silou lidí i materiálu, dokázal na podzim téhož roku Rakušan Herbert Tichy s miniaturní expedicí svých přátel. Jejich zavazadla včetně potravin nevážila ani tunu; a přece Herbert Tichy, Joseph „Sepp“ Joechler a Tibetan Pasang Dawa Lama společně rozvinuli národní vlajky na vrcholu Čo Oju, 8 201 metrů vysoké hory, která leží vzdušnou čarou pouhých 27 kilometrů západně od Mount Everestu. Tichy vylíčil osudy výpravy v překrásné knížce, která dýchá nejčistším amatérstvím a hlubokou lidskou skromností, na hony vzdálenou jakémukoli siláckému velikášství. Dnes vím, že to byla právě tato knížka, která ovlivnila moje pojetí horolezectví,

Shodou okolností jsem téhož roku coby čtrnáctiletá školačka „zorganizovala“ svou první dobrodružnou výpravu do nejmenších velehor – Vysokých Tater. Mělo nás být asi sedm a hlavní autoritou, o kterou jsme se opírali, byl Jules Verne. Chtěli jsme sbírat květiny do herbářů a proniknout do tajemného světa hor, který jsem ještě zatím neměla možnost vidět. Již ani nevím, jak jsem docílila souhlasu rodičů, bylo to však zřejmě tím, že neměli, chudáci, ani tušení, co se bude dít. Podstatnou roli jistě sehrál argument, že rodiče ostatních dětí svolili. Vše ale začalo trochu jinak, na nádraží ke smlouvenému odjezdu přišla kromě mne pouze moje nejvěrnější kamarádka Kata.

Nutno přiznat, že nové situaci jsme se přizpůsobily pružně. Koupily jsme si jízdenky na osobní vlak do Trnavy, vzdálené hodinu jízdy od Bratislavy, odkud jsme se bály stopovat kvůli známým, kteří by nás mohli vidět a všechno začerstva zvěstovat našim spořádaným rodičům. „Výprava“ měla zcela zákonitý průběh: hned první den v Tatrách jsme se přejedly svéráznou kombinací lahůdek, které nám proti domácímu jídlu připadaly vzácně atraktivní. Následky nezřízené konzumace tresčích jater, sardinek, dortů a majonézových salátů na sebe nenechaly dlouho čekat. Obsadily jsme toaletu turistické ubytovny na Skalnatém plese a nějakou dobu se z ní ozývalo překrutné úpění. Zotavily jsme se však rychle a vylomeniny pokračovaly. Hned další den jsme se s dvojicí zcela nezkušených turistů vydaly na Lomnický štít. Turistickou značku jsme ztratili brzy, ale to nás neodradilo.

Pustili jsme se nahoru rovnou pod dráhou visuté lanovky a jako chytů jsme s úspěchem na několika těžších místech použili chabě zaražených tyček telefonního vedení. Naštěstí se nic nestalo a také nás nikdo neviděl. Na vrcholu jsme se nenápadně vmísili do davu, který sem přivezla lanovka.

Po zdolání druhého nejvyššího štítu Vysokých Tater jsme pochopitelně zatoužily po metě nejvyšší. Rozloučily jsme se s turisty, kteří na další dobrodružství již neměli chuť, a co nejrychleji jsme po červené značce došly na Slezský dům ve Velické dolině, nad kterým se vypíná Gerlachovský štít. S trochou námahy se nám podařilo přesvědčit podezíravého chataře, že jsme neutekly z domova, a hned jsme opatrně začaly vyzvídat informace o výstupu na nejvyšší tatranský štít. Bylo nám striktně sděleno, že samostatné výpravy turistů jsou zakázané a Velickou či Batizovskou próbou je možno vystoupit výlučně v doprovodu horského vůdce. Tímto předpisem že se nemusejí řídit pouze renomovaní horolezci. Protože jsme neměly potřebné finance a navíc ani samozřejmě předpokládanou zletilost, takticky jsme ztichly a už jsme se na nic neptaly. Ráno jsme však vstaly za úsvitu a nepozorovaně se vyplížily z chaty, aby nás nikdo neviděl. Vydaly jsme se nejdřív spořádaně kolem plesa a pak naší osvědčenou metodou rovnou nahoru. Jak jsme tak šly v rodícím se ránu pod východními srázy Gerlachovského štítu, zahlédla jsem kamzíka. Stál jako socha, nachystaný v případě nutnosti okamžitě zmizet, a hrozně se mi líbil. Byl to můj první kamzík. Po chvílce, když zjistil, že nás se obávat nemusí, důstojně se začal vzdalovat sutí a my klopýtaly za ním. Tak jsme našly žlábek spadající ze sedýlka vedle Kvetnicové věže a v něm na prst silný rezivějící řetěz – začátek Velické próby. Bez zaváhání jsme se po něm vydaly nahoru a dál nás již vedli kamenní mužiči. Výlet nám připadal úchvatný až do chvíle, kdy spadly první kapky deště. V návalu nadšení jsme si totiž vůbec nevšimly, že se obloha zatáhla olověnými mraky. Začaly jsme hledat vhodný úkryt, protože tou poslední věcí, která by nás napadla, byl ústup. Úkryt jsme našly pod převislou skálou, kde jsme bouřku přečkaly. Zůstalo po ní něco bílých krup, po kterých ještě více klouzaly kožené podrážky

našich už tak nevhodných polobotek. Nás však nemohlo nic zastavit, neochvějně jsme postupovaly vzhůru, čím dál zralejší pro zákrok Horské služby. Trasa vytyčená mužíky zůstala daleko vlevo. Dostaly jsme se do terénu, který bych dnes zařadila do třetího či čtvrtého stupně horolezecké klasifikace obtížnosti. Lezly jsme dál, až nás jako kouzelný dědeček zachránil starý horský vůdce, který vedl klienta nahoru k vrcholu.

Vynadal nám sice náramně, ale pak, když viděl naše dětské nadšení, vzal nás s sebou.

Od té doby jsem věděla, co chci. Toužila jsem stát se horolezkyní, zlézat strmé skály a vlastnit opravdické lano! Celé hodiny jsem stála před vývěsní skříňkou s fotografiemi jednoho bratislavského horolezeckého oddílu a představovala si, že v té smyčce pod převisem sedím já, pode mnou nedohledná hloubka. Jenže tenkrát čtrnáctiletá děvčata do horolezeckých oddílů přístup neměla, a tak jsem si musela počkat.

V roce 1959 se Himálaj dočkal první ženské výpravy na osmitisícovku. Vedla ji nejlepší horolezkyně padesátých let, Francouzka Claude Koganová, držitelka ženského výškového rekordu a spolulezkyně slavného Raymonda Lamberta, která již měla na kontě několik himálajských vrcholů, z toho dva sedmitisícové. V expedici převažovaly horolezkyně z alpských zemí, ale byly v ní i dvě Tenzingovy dcery. Statečné průkopnice si zvolily za cíl Čo Oju, Tyrkysovou bohyni, cestou Herberta Tichého.

V té době jsem studovala prvním rokem odbornou matematiku na bratislavské univerzitě a měla jsem za sebou první horolezecký křest ve formě několika túr v tatranské žule. Byla jsem plná roztouženého nadšení a svět mládí mi připadal jako pokladnice marnivých příslibů. Jen ji umět otevřít! Všechny volné chvíle jsem trávila na cvičných vápencích kolem Bratislavy a na jihomoravské Pálavě. Důvěrně jsem již znala sladkou závrať výšek

i hořkovonný dech pelyňku a žluté tařice, které rostou ve větru tak vysoko, vysoko. Jak krásné je dotknout se jich vlastníma rukama, když k nim vylezu po nebeském žebříku sotva znatelných chytů a stupů!

Mužské výkony v Himálaji jsem bezmezně obdivovala a představa, že i nějaká žena zorganizuje výpravu na osmitisícovku, mě přiváděla k úžasu. Povýšila jsem Claude na bohyni a se špetkou závisti v koutku duše jsem sledovala osudy její expedice. Dodneška opatruji zažloutlou fotografii vystřiženou z *L'Humanité*, ze které se usmívá její energická tvář spolu s Claudine van der Straténovou. Obě našly na hoře svých snů místo štěstí hrob. Zahynuly ve vichřici spolu s dvěma Šerpy a nikdo je nenašel. Po této smutné události se první ženská mezinárodní výprava výstupu na vrchol vzdala.

Tragický osud expedice vyvolal bouřlivou polemiku názorů na ženské horolezectví a jako šafránu bylo těch, kteří ženy hájili. S pocitem smutku jsem si tenkrát uvědomila svou příslušnost ke slabší polovině lidstva, jednoznačně předem vyloučenou z himálajského dobrodružství. Ostatně nic nového pod sluncem: v minulém století bylo ženám stejným způsobem znemožněno studovat na univerzitách. Marná sláva, každá nová věc se rodí s potížemi. Myslím však, že právě tehdy ve mně zakotvila nahlas sice nevyslovená, ale o to krásnější představa obrovské osmitisícové hory. Nic víc ani míň než obraz ve snové dálce, přece však cíl, který napříště vědomě i podvědomě určoval směr mého snažení. Nebylo divu, byla jsem pouhou začátečnicí ve sportu tradičně považovaném za doménu mužů s velkým M a ti nejlepší z našich horolezců vzhlíželi v těch dobách s úctou k Alpám a ke Kavkazu.

Československé horolezectví vkročilo do své expediční éry až v roce 1965 státní výpravou do Hindúkuše. V té době všech čtrnáct osmitisícovek už znalo jména těch, kteří stanuli na vrcholu jako první. Ani po šestnácti

letech od tragédie na Čo Oju však mezi nimi nebylo ženské jméno. Naši horolezci se do světového trendu sportovních výstupů ve velehorách rychle zařadili. Jedinou vadou těchto výprav bylo, že téměř nekompromisně ve své většině vylučovaly ženy. Nebo lze snad hodnotit jinak skutečnost, že až do roku 1980 jen dvě československé horolezkyně měly možnost odjet do Himálaje či Hindúkuše jako členky oficiální státní výpravy? Když výprav bylo několik desítek?

Jednou z těch dvou šťastných jsem se podivuhodným řízením osudu stala v roce 1970 já. To jsem již žila v Olomouci, kde jsem dostala místo na univerzitě. Ani manželství s Otakarem, ani synáček Michal, který dovršoval třetí rok svého života, nic nezmenšovalo mou skrytou touhu vylézt na vysokou horu. Čas však letěl a mou jedinou zkušeností s výškou byl zatím výstup na Elbrus, který jsme zlezli s Otakarem v rámci horolezeckého zájezdu na Kavkaz.

Normální cesta na nejvyšší horu Kavkazu je technicky jednoduchá, ale my měli k dispozici jeden jediný den. Po několika aklimatizačních túrách na okolní vrchy oblast postihlo nepříznivé počasí s neutuchajícími bouřkami a následovala série zemětřesení, při níž bylo zničeno i několik budov našeho tábora. V celé oblasti byl vydán zákaz lezení a pořadatelé nám jako náhradní program zajistili autobusový výlet do centrálního Kavkazu. Pravidelná pyramida Elbrusu, s přehledem převyšující všechny okolní hory, nám ale učarovala, a tak jsme se ještě večer vydali na Prijut odinadcati s vrcholem v nadmořské výšce necelých 4 000 metrů. Dlouho jsme se nezdrželi, i když nám známí říkali, že kvůli aklimatizaci bychom zde měli strávit nejméně den. Po třech, snad čtyřech hodinách spánku jsme po půlnoci vyrazili dál směrem na Pastuchovy skály nad Prijutem a pak k sedlu mezi západním a východním vrcholem. Zde jsem prvně v životě poznala, co to obnáší,

když člověku chybí kyslík. Nejraději by si sedl, ale nedělá to, jde dál. Na vrchol nás nedošla ani polovina, i pro mne s Otakarem bylo dosažení vrcholu spíš vítězstvím vůle. Na zpáteční cestě někteří zvraceli, ztráceli rovnováhu a nebyli schopni samostatně jít, ruští instruktoři je podpírali. Mě sice také bolela hlava, ale to bylo zanedbatelné. Navzdory svému mládí, bylo mi pouhých 21 let, i skutečnosti, že Elbrus byl mou zatím jedinou výškovou zkušeností, jsem méně než padesátiprocentní množství kyslíku ve výšce 5 600 metrů snášela velmi dobře. Poprvé jsem zapochybovala o tvrzení odborníků, že ženy nejsou stvořeny pro expediční horolezectví ve velkých nadmořských výškách.

Osud mi poskytl první šanci. Náš oddíl v součinnosti s univerzitou pořádal malou vědecko-sportovní expedici do Karákóramu, jak se někdy nazývá Západní Himálaj. Vedoucím byl určen Otakar a cílů bylo hned několik. Vedle výstupu na 7 343 metrů vysoký Haramoš, oddělený od masívu Nanga Parbat nejhlubším údolím Indu v místech, kde se na své cestě prořezává z Tibetu napříč hlavním hřebenem Himálaje, to měl být ještě pokus o prvosjezd této obří řeky a nechyběly cíle vědecké. Tedy skromné to zrovna nebylo! Když pákistánská vláda pokus o sjezd Indu na nafukovacím člunu zakázala s odůvodněním, že nemůže podporovat evidentní pokusy o sebevraždu, zůstalo cílů stále ještě dost. Že Indus přesto sjízdný je, dokázal až v roce 1975 Mirek Štětina, ale na zcela jiném plavidle než byl vyřazený armádní člun. Ve výpravě, která se měla jmenovat Indus-Haramoš, nás mělo být osm, i když moje účast byla do poslední chvíle nejistá; žádný ze sedmi mužů jí totiž nebyl nadšen. Musela jsem spolknout mnoho ponižujících poznámek, když jsem ve svém úmyslu chtěla vytrvat, a hlavně jsem musela přijmout funkci expedičního kuchaře, i když vaření nikdy nebylo mou silnou stránkou. Jenže páni kluci se trochu přepo-

čítali, byla bych udělala cokoliv, upsala bych se i čertu-
dáblu, jen abych se do Himálaje dostala.

Čtvrtého července 1970 Michálek slavil třetí naroze-
niny. Na následující den byl stanoven odjezd našich expedi-
čních vozidel. Náš byt byl převrácen vzhůru nohama,
Otakar trávil dny i noci na fakultě, kde byl sklad expedi-
ce. Vše bylo zavaleno plastikovými i papírovými sudy
a krabicemi s barevnými emblémy, účastníci chodili v té
změti s kruhy pod očima od nevyspání a vše dokreslo-
vala příslušná předstartovní horečka. Michal byl téměř do
večera u své hlídací tety Kubíčkové, která si vzala na sta-
rost i zajištění oslavy důležitého životního jubilea. Dítě
přece nebude trpět za své bláznivé rodiče!

Upekla dort, ozdobila jej třemi svíčkami a mým úko-
lem bylo pouze se pro něj dostavit. Přišla jsem pozdě,
popadla dort na podnosu a se slovy díky scházela po scho-
dech. Protože jsem měla hlavu plnou jiných starostí, samo-
zřejmě jsem na schodech uklouzla a s dortem v náručí
přistála o něco níž. Nade mnou stála vyjevená náhradní
babička, doma čekala ta skutečná i s dědečkem z Brna
a dort byl na maděru. Seděla jsem na schůdku a rozbře-
čela se.

„Ale děvenko, to není žádná tragédie!“ pronesla tvůr-
kyně zničeného dortového díla. Vzala podnos, neúhled-
nou masu na něj srovnala, zasadila svíčky a dodala:

„Oni to pochopí a Michálkovi bude chutnat i tak. Musíte
se držet!“ Přidala ještě konejšivé pohlazení a oči se jí doje-
tím zamžily. Byla to elegantní žena, moudrá a vzdělaná,
výborná kuchařka, která se o Michala starala déle než dva
roky, ale tuto stránku její povahy jsem v tom okamžiku
poznala poprvé. Ano, byla a je mou přítelkyní a první
sportovní příznivkyní. Nikdy ji neopomenu od té doby
navštívit s čerstvě vyvolanými diáčky po návratu ze svých
cest. A ona, která sama nikdy po horách nelezla, nad-
šeně obdivuje kouzelný horský svět a modlí se, aby se mi

dařilo. Michal dávno odrostl kočárku a chodí ke své tetě na Vánoce a narozeniny s kyticí, převyšuje její křehkou postavu již víc než o hlavu, ale naše přátelství vydrželo.

Měla pravdu, dort se snědl a další den jsme vyrazili do Himálaje. Následující čtyři měsíce se pro mne staly neocenitelnou zkušeností a přemírou neopakovatelných zážitků. Již deset tisíc kilometrů dlouhá cesta nákladním autem z Olomouce do pákistánského Islámábádu přes Sovětský svaz, Írán a Afghánistán byla velmi zajímavá a napínavá. Byla však zanedbatelnou ve srovnání s průjezdem rozestavěné cesty kaňonem Indu, kterou její stavitelé poněkud nadsazeně nazvali dálnicí, Karakoram Highway. Skoro čtyři sta kilometrů úseku mezi Běšam Kalou a Gilgitem jsme po ní jeli jako vůbec první cizinci. Povolení vlády jsme obdrželi po šestnácti dnech beznadějného čekání v monzunových průtržích, kvůli kterým nemohlo vzlétnout ani jedno letadlo společnosti PIA. Nikdy nezapomenu na ty dny koncentrovaného strachu, kdy jsem seděla v neustálém střehu na té straně korby najmutého nákladáku, která se zrovna nacházela na vnitřní straně jevu, kterému se zde říkalo cesta. Naivně jsem se domnívala, na rozdíl od řidičova pomocníka Nandy, jehož jedinou snahou bylo co možno nejlépe si zakrýt tvář cípem turbanu a oddat se podřimování, že bych v případě nutnosti stačila z vozidla padajícího do bezedné hloubky vyskočit.

Mezi Nanga Parbatem na jedné straně a Haramošem na straně druhé se Indus zakousl do obřího sousta. Ze severně ležícího Tibetu se zde prořezává napříč hlavním himálajským masívem a vytváří tak nejhlubší kaňon pevniny, patrný i na plastickém glóbu velikosti fotbalového míče. Ani po létech jsem nezapomněla nic z velikosti tohoto neopakovatelného přírodního úkazu. Nezměrná kamenná poušť, v níž lze najít každou podobu horniny od jednotlivých bloků až po jemňoučký písek, kde však lidské oko marně pátrá po plachém úsměvu kytičky nebo alespoň po

úlevném ostrůvku zeleně. Na dně kamenného kařonu se valí veleřeka. Na tu dálku, vlastně hloubku stovek metrů, není slyšet její řev v obřích peřejích. Vnímáme pouze matně lesklý povrch vody, nabitý energií. Monzun naplnil řeku bahnem, má barvu rozpuštěného olova, která se ve svitu měsíce mění v pablesky rtuti. Sesuv půdy střídá co chvíli zavalená stržená část cesty. Když naše najmuté nákladní auto potřetí v průběhu dvou dnů prudce zabrzdilo před čerstvě navršenou bariérou kamení, už jsme nebyli překvapeni. Zvykli jsme si na strach i na trpkou vůni zvířeného prachu, který se na nás usazoval v třimilimetrové vrstvě. Voněl sírou, která umocňovala atmosféru pekelného jícnu. Pochopila jsem, proč mělo každé nákladní auto na přední kapotě ozdobný nápis Inšalláh, což znamená: Děj se vůle Alláhova!

Za slavným Rakhjotským mostem, zavěšeným na ocelových lanech vysoko nad kolmo zaříznutým korytem, které voda vymlela do skalního podloží, se nám v růžovém svítání zjevila diamirská královna – Nanga Parbat a stala se první osmitisícovkou, kterou mi bylo dopřáno na vlastní oči spatřit. A pak již netrvalo dlouho a my se na šest týdnů stali dočasnou součástí jednoho horského údolí, jemuž vévodil hrdý masív Haramoše. V jeho strmých srážech jsme postupně jen se dvěma výškovými nosiči vybudovali čtyři výškové tábory. Získávala jsem první expediční zkušenosti. Seznámila jsem se s celou řadou nebezpečí, která se ve vysokých horách zákonitě vyskytnou, naučila jsem se s nákladem na zádech utíkat před padajícím kamením v téměř pětitisícové výšce, se zadržným dechem jemnými krůčky překračovat labilní ledové mosty bezedných trhlin divoce vyhlížejících ledopádů a vrhat přitom ještě kradmé pohledy nahoru, kde bezprostředně nad hlavou visí nachystané tony ledových krápníků. Důvěrně jsem na vlastní kůži zakusila, jakou obrovskou vůli musí člověk vynaložit, aby překonal strach, padesátistupňové roz-

díly teplot, aby si urval z řídkého vzduchu tolik chybějící kyslík. A poznala jsem také smysl označení ponorková nemoc, jevu, který postihuje soužití malé a uzavřené skupiny lidí žijících v extrémních podmínkách. Předtím jsem netušila, že může vadit, jak kamarád pije z hrnku, nebo způsob jeho kašle. Ale pochopila jsem také, jak je vysokohorský svět krásný.

Na hlavní vrchol Haramoš jsme sice nevylezli, ale pro mne výprava skončila úspěšně. Stala jsem se první horolezkyní ze socialistických zemí, která si v Himálaji sáhla na vrchol. Byl jím 6 750 metrů vysoký Haramoš II. Když jsme se v listopadu vrátili do vlasti, byla jsem šťastná, že jsme opět všichni s Michálkem pohromadě, ale zároveň jsem zjistila, že kouzlu vysokých hor jsem propadla definitivně.

Hora k Mohamedovi nepřijde

Mýlil by se, kdo by předpokládal, že výstup na Haramoš II mi otevřel cestu do některé další oficiální výpravy, pořádané naším horolezeckým svazem. Expedice zůstávaly výlučně mužskou záležitostí!

„My muži ani nevíme, proč vás, ženy, na našich výpravách nechceme, ale podstatné je, že vás tam nechceme.“ Tato duchaplná slova z úst krajského předsedy horolezectví zazněla na jedné ze schůzí, kde jsem vznesla protest, který mi pouze vynesl nechtěnou pověst novodobého ženského Dona Quijota. V průběhu sedmdesátých let jsem totiž přijala funkci v horolezeckém svazu, abych snad ales-

poň trochu ovlivnila názory na ženské expediční lezení. Já, která jsem měla hrůzu z veřejného vystupování, jež by se týkalo něčeho jiného než matematiky. Měla jsem trému dokonce i před číšníkem v kavárně! Protože jsem nikdy neoplývala přebytkem diplomacie ani uměním taktiky či strategie, bylo toto období mého života dost neklidné. Naštěstí Otakar, sám zanícený horolezec, vodák, přírodovědec a milovník přírody, měl pro mne pochopení a měl se mnou trpělivost. Kolik jen musel vyslechnout nářků, plánů, vymyslet dobrých rad a argumentů. Věděl, že doma klid nebude do té doby, dokud se mi nepodaří vystoupit na nějaký pořádný kopec.

První ženský výstup na osmitisícovku uskutečnily v roce 1974 Japonky. Svým vítězstvím na Manáslu, 8 156 metrů vysoké hoře v Centrálním Himálaji, zbouraly nejhorší, psychickou bariéru. O rok později vystoupily na Mount Everest. První ženou na třetím pólu se stala drobná, houževnatá Džunko Tabeiová. Ve stejném roce – Mezinárodním roce žen – byly úspěšné Polky, Halina Syrokomská a Anna Okopiňská vystoupily na Gašerbrum II., jednu ze čtyř osmitisícovek Karákóramu. Opakovaly původní rakouskou prvovýstupovou trasu. Rakouská republika na jejich počest dokonce vytiskla poštovní známku.

Pokoušela jsem se těmito skutečnostmi argumentovat při prosazování myšlenky československé ženské expedice, která se mi zdála přirozená, ale s rostoucím zoufalstvím jsem si uvědomovala, že moje donquijotská pozice se nemění. I nadále byli do expedic nominováni jen muži, přestože technická vyspělost některých našich děvčat nepochybně začala nabývat přinejmenším evropské úrovně. Jednou, na nějaké větší schůzi funkcionářů, jsem se před početným plénem opět dovolávala spravedlnosti s obvyklým poukazováním na nové směry v ženském horolezectví. Odměnou mi byly mírně pobavené obličejové zúčastněných. Tu jsem si vzpomněla na poštovní známku,

na které byl vyobrazen atlet při hodu oštěpem, seděl však při tomto výkonu v invalidním vozíčku. Znamku vydali u příležitosti olympiády tělesně postižených v Grenoblu a já ji odlepila z nějakého dopisu a uschovala mezi svými drahocennostmi.

„I tělesně handicapovaní mají své soutěže,“ vyletělo ze mne a postupně jsem se tak rozvášnila, že jsem zapomněla na obvyklou trému.

„Přece smysl sportu není jen v absolutní hodnotě maximálního výkonu, nezávislého na fyzickém fondu. Je to spíše dosažení dokonalosti v mezích jednotlivých typů. Šampión v muší váze je právě tak šampiónem jako jeho kolega v těžké váze, mistryně v lyžování není horší než mistr, i když on je rychlejší. Patří ke dvěma různým skupinám,“ citovala jsem názory na hodnotu ženského sportu z knihy Simone Beauvoirové.

Nevím dodnes, jestli někdo z plného sálu, byli tam z devadesáti procent muži, pochopil, co jsem chtěla říct. A když ano, tak jestli si uvědomil, že totéž platí i pro horolezectví, protože zlézat hory není záležitostí ani mužskou, ani ženskou, ale v tom nejlepší slova smyslu věcí lidskou. Je snahou o překonání sebe samého a tato snaha je stará jako lidstvo. A ženy jsou přece také součástí lidstva, každý druhý člověk je žena!

Nikdo ze sálu nic neřekl, neprojevil ani souhlas, ani nesouhlas, ale ke změně v názorech nedošlo. Jen jeden z těch, kteří mne zařadili mezi „bláznivé sufražetky“, sepsal nelichotivý pamflet o ženském horolezectví, ve kterém výsměšně líčil, kterak sportovní ctižádost většiny horolezkyň končí mezi plínkami a vařením kašiček. Článek sice nikdy nebyl publikován, ale neznámá dobrá duše mi poslala opis. Účel byl splněn: trásla jsem se vzteky i bezmocí a dalo mi hodně práce dopracovat se jakž takž k nadhledu. Až později jsem pochopila, že kdo chce zorganizovat expedici, nesmí se nechat podobnými věcmi znechutit.

Při výstupu na Štít Korženěvské, 7 105 metrů vysoké pamírské hory, zranil autora článku padající kámen a první pomoc mu shodou okolností poskytly kromě sovětských záchranářů tři potenciální účastnice zamýšlené ženské výpravy do Himálaje. Jednou z nich jsem byla já. Bděly jsme u zraněného od tří hodin po půlnoci v sedle ve výšce 5 000 metrů, kam jsme vylezly okamžitě poté, co nás, spící dole ve stanech, zastihla špatná zpráva. Byla zima, spací pytle jsme neměly a staraly jsme se o zraněného, jak nejlépe jsme dovedly. Potřeboval pít, tišit bolest analgetiky, utahovat a zase uvolňovat improvizovanou dlahu na otevřené zlomenině kotníku, potreboval i slovo útěchy a morální podpory. O jeho literárních ambicích nepadlo ani slovo; a když jej konečně druhý den odpoledne vrtulník dopravil do nemocnice, napadlo mne, jestli ty opovrhované horolezkyně vzal na milost.

V roce 1977 jsme se dohodly s mou dobrou přítelkyní a rovněž zanícenou horolezkyní Martou Melzochovou-Špakulovou, že už bylo dost čekání na to, až nám někdo přinese nominaci do expedice i s platnou letenkou pěkně naservírovanou na stříbrném tácku. Nejvyšší čas podat pádný důkaz, že i v československých poměrech je myšlenka ženské expedice do nejvyšších hor reálná. Rozhodly jsme se, že odjedeme soukromě, na devizový příslib, na prázdninovou cestu do afghánského Hindúkuše, kde se pokusíme vylézt na sedmitisícovku. V té době do Váchánu jezdily doslova desítky expedic z celého světa. Posledním hřebíkem do našeho rozhodnutí, které mnozí lidé považovali za důvod k hospitalizaci na psychiatrii, byla zpráva o Erice Schrommové, rakouské horolezkyni z Innsbrucku, která se tam ve vlastním autě vydala jen ve dvojici se svým bratrem. Doufaly jsme, že nebude tak těžké připojit se k nějaké výpravě přímo na místě.

Odcestovaly jsme odvážně a netradičně tím nejlevnějším možným způsobem, vlakem z Olomouce přes Sovět-

ský svaz. Síla logického myšlení je téměř nezvratná, náš předpoklad se opravdu potvrdil. Po šesti dnech cestování rychlíkem jsme vystoupily ve stanici Termez v Tádžikistánu, odkud existovalo dopravní spojení říčním parníčkem do Nazáre Šarifu, ležícího na afghánském břehu Amudarji. Vše pokračovalo velmi šťastně, seznámily jsme se s polskou expedicí, která pod vedením Andrzeje Zawady směřovala také do Váchánu, a nezůstalo jen při planých gestech. Andrzej Zawada nás připsal ke své žádosti o povolení vstupu do strategicky ožehavé Váchánské oblasti. Tam se sice naše cesty měly rozejít, protože my s Martou jsme se zhlédly v nejvyšší afghánské hoře Nóšak, 7 492 metrů vysoké, zatímco Zawadovci směřovali na úpatí Mandarasu. Povolení vstupu do hor jsme tedy vyřešily a nebyť nešťastné náhody, při které Martu postřelili bandité (nestalo se to v horách, nýbrž na výletě se skupinou československých expertů pracujících v Kábulu, na cestě do turisticky proslaveného Bámjánu), byly bychom pravděpodobně spolu stály na vytčeném vrcholu. Čtyřicetimetrový Buddha, vytesaný do říčního náplavu bámjánského údolí, přišel Martu draho. Skončila v kábulské nemocnici s průstřelem nohy.

Moc dobře mi nebylo, když jsem se vydala z Kábulu autobusem do severně ležícího Kunduzu. Utkvělá představa ostřelovače maskovaného turbanem mi nepopřávala klidu. Různými dopravními prostředky jsem dorazila do Iskášimu, brány Váchánu, a pak se třemi najatými nosiči z vesnice Kází Deh pěšky až k úpatí Nóšaku. Zde ve výši přibližně 4 000 metrů nad mořem byl základní tábor početné mezinárodní společnosti, která měla kolem šedesáti mužů. Francouzi, Jugoslávci, Rakušané, Němci a malá skupina Poláků z Toruně. Vše dopadlo znamenitě. Po mimořádně krátké době celkem jedenácti dnů v základním táboře a výše se mi podařilo spolu s Leszkem Zaleským vystoupit na hlavní vrchol Nóšaku. Více

času jsem k dispozici neměla, protože všichni ostatní měli přede mnou týdenní náskok v aklimatizaci a pevně stanovený odchod z údolí. Ale vyšlo to!

Zatímco Marta ležela v nemocnici, stála jsem, plna dojetí, na své první sedmitisícovce a s něhou v duši jsem vzpomínala na ni, na svého manžela, desetiletého Michala a všechny blízké. Bylo nádherně, Hindúkuš jsem měla u nohou, v mrazivém bezvětří se v dálce na severu rýsovala sněžná čára pamírských velikánů, zatímco přímo pod mýma nohama, na jižní straně hřebenu, se šklebily mrazem a větrem vyfrézované trhliny Horního Tiričského ledovce, ležícího již za afghánskou hranicí. Nad ním se tyčil Tirič Mir, nejvyšší hora Hindúkuše, v bezprostředním sousedství dalšího obra, Istoronalu. A za nimi, ve vzdálené hradbě mraků, bylo možno tušit diamirskou královnu, Nanga Parbat. Tam jsem toužebně upírala zrak, protože jen tím směrem, v Himálaji, byly moje vysněné osmitisícovky. Navzdory krátké aklimatizaci a krizi, která mě postihla ve výšce 6 900 metrů, jsem se cítila tak dobře, že bych byla nějaký ten metr navíc na Nóšaku přivítala. Na vrcholu jsem zanechala dětské lízátko a Michalův kapesníček s přáním, aby mi osud dopřál v budoucnu další vrcholy.

Poláci se ukázali jako skuteční grandí a džentlmeni, na počest mého osobního – on to byl i československý ženský rekord – výškového rekordu, otevřeli svou poslední láhev medoviny.

Následujícího roku jsme s Martou, jejíž nohu zdobily dvě rovnoběžné jizvy, způsobené pátráním po kulce, odjely na mezinárodní alpiniádu uspořádanou sovětskými horolezci na Pamíru a tam se nám podařilo uskutečnit první československý ženský výstup na Štít Jevgenije Korženěvské, domácím jménem Kóhe Santalak. Byla to moje druhá sedmitisícovka. Hned po návratu jsme s Martou začaly pracovat na myšlence ženské výpravy do Nepálu.

Uplynuly dva roky a psal se rok 1980. Svátek hinduistické bohyně štěstí Lakšmí připadl na začátek listopadu. V Nepálu vrcholilo nepopsatelně krásné období babího léta, z ranních oparů se bezbolestně rodily vlahé dny, vzduch se tetelil rozpuštěným zlatem. První česká ženská expedice se vracela autobusem z Pókhary do Káthmándú poté, co dva měsíce bezúspěšně obléhala horu s poetickým jménem Manáslu (8 156 m), což prý znamená „hora s duší“.

V severovýchodních srážech hory jsme zanechaly stovky metrů fixních lan, která zajišťovala výstup až na vrcholový hřeben ze severního sedla. Postavily jsme kromě základního tábora čtyři výškové tábory, v 7 000 metrů nejvyšší, ale počasí tam nahoře bylo kruté, příliš kruté v tom pomonzunovém období osmdesátého roku. Hlavní vrchol jsme nevyšly a jen slabou náplastí na všechnu tu marně vynaloženou energii byl druhý vrchol Severní Manáslu (7 056 m), na který vystoupili tři členové výpravy, z toho jedno samostatné ženské družstvo. Ostatně zdaleka jsme nebyly jedinou expedicí z těch asi třiceti nepálskou vládou povolených, které dopadly podobně. Většina neuspěla, bylo dokonce osm obětí na životech.

Marně jsem se však pokoušela věci brát racionálně, zbytečně jsem si opakovala, že absolutní hodnotu lidského činu nelze měřit jen úspěchem, ale že podstatné je vědomí, že člověk udělal vše, co bylo v jeho silách. Nepomáhala pravda, že horolezectví je hra právě proto tak krásná, že v ní má hora a příroda vždy šanci, že při dodržení pravidel nemůže pokaždé vyhrát člověk. Byla jsem k smrti unavená povinnostmi vedoucího, dvouletým sháněním všeho potřebného, vyřizováním stohů korespondence, řešením stovek malých i velkých problémů, bez nichž by výprava do Himálaje nikdy neodjela, a v neposlední řadě i samotným organizováním a řízením velkého kolektivu lidí různých povah a mnohdy i různých názorů. Všechno mne to

zmohlo, dolehlo na mě s plnou intenzitou ve chvíli, kdy vlastně bylo téměř po všem, a cítila jsem se z hloubi duše nešťastná. Když jsme konečně z posledního sedla před Káthmándú pozdě večer uviděly město, podle prastarého zvyku z úcty k Lakšmí ozářené desetitisíci mihotavými světýlky olejových lampiček, připomnělo mi to náš svátek dušiček. A slzy jsem si rozmazávala v zaprášené tváři, protože se mi zdálo, že právě pohřbívám svůj dlouholecný dětský sen. Byla jsem přesvědčena, že jsem prohrála poslední příležitost, další mi už osud neposkytne. Naštěstí jsem se mylila.

Tou dobou bylo hlavní město Nepálu plné turistů i expedic, vracejících se z hor. Letenky do Dillí byly vyprodané do Vánoc a kromě toho během našeho pobytu v této zemi z jednoho dne na druhý zdražily o 25 procent. Nemohla jsem se oddávat bolestíinství, protože bylo čistě mou starostí, jak se odtud nejpozději do deseti dnů, kdy jsme měly pevně stanovený odlet z Bombaje do Prahy, dostaneme. Je totiž vždy a jen na vedoucím, aby zaručil hladký průběh expedice, kterou si ve chvílích neuváženého nadšení přivázal na krk. Rovněž tak je výhradně jeho starostí dostat bez peněz do letadla nadváhu, vplodit haldu zpráv, uzavřít rozsáhlé účetnictví a nedostat se přitom za mříže, sepsat další desítky nenáviděných prosebných i výhružných dopisů, aby jejich adresáti dostali svým závazkům, a přitom řešit nepřeborný řetěz dalších nepříjemností. (Když jsem pak po čase otevřela *Krásy Slovenska*, které otiskly přehled československé expediční činnosti, marně jsem hledala být sebemenší zmínku o naší výpravě. Renomovaný autor si na ni prostě nevzpomněl. Jako by horolezkyně zdolávaly himálajské sedmitsícovky každou chvíli.)

Dolehla na mne trudnomyslnost i misantropické úvahy – zdálo se mi, že jsem promrhala dva roky života. Zatímco tehdy v Káthmándú všichni odešli lovit fotografie do his-

torických čtvrtí, lámala jsem si hlavu, jak sehnat pět set dolarů na rozdíl v ceně letenek a kterak vysvětlit nezbytnost malých osobních obětí: musíme část osobních věcí na bazaru prodat.

Byl pátek a na jedenáctou hodinu jsem měla domluvenou schůzku s ředitelem pobočky Indian Airlines, tělnatým a arogantním sikhem, z jehož huhňavé angličtiny jsem rozuměla každé desáté slovo. Budu muset sebrat veškerou energii i zbytek pošramocného šarmu, abych jej přesvědčila, že z celého houfu rozvášněných žadatelů právě my nejvíce potřebujeme těch dvanáct míst do Dillí, která se uvolní, když náhodou letadlo z Lukly nepřiveze pasažéry. Pak jsem ještě musela zaskočit na ministerstvo turistiky, kde jsem měla druhému sekretáři ministra, panu Alému, doručit naši zprávu o průběhu výpravy.

Před úřadem seděla na schůdcích nakrátko ostříhaná blondýnka s brýlemi, jejíž bonekanová bunda jevila známky pohnutých osudů, a z papírového kornoutu pojídala mandarinky. Zdálo se mi, že ji odněkud znám.

„Hallo,“ ozvala se první, „nespěchejte, všichni jsou na obědě. Úřadovat budou až potom.“

Po chvilce rozhovoru vysvitlo, že je to známá americká horolezkyně Věra Komárková, jak jméno napovídá českého původu, která na úřad přišla s podobnými povinnostmi. Vrátila se totiž do Káthmándú ze ženské výpravy na Dhaulágiri, kterou vedla. Vzpomněla jsem si, kde jsem ji poprvé spatřila. Bylo to na stránkách časopisu *National Geographic*, který uveřejnil její fotografii i článek u příležitosti úspěšné americké ženské výpravy na Annapurnu před dvěma roky. Vidím tedy slavnou ženu, která jako první spolu s Irene Millerovou stanula na této krásné osmitisícovce. Letos štěstí neměla, její výprava dopadla podobně jako ta naše, navíc jedna účastnice zahynula nešťastnou náhodou v lavině, nemohli ji ani najít. Byla jsem ráda, že na vlastní oči poznávám horolezkyni svě-

tové úrovň. Ještě předtím, než v roce 1978 přišla prvně do Himálaje, měla na svém kontě řadu hodnotných výstupů v celé řadě horstev: první ženský výstup na nejvyšší horu severoamerického kontinentu Mount McKinley, prvovýstup 2 000 metrů vysokou stěnou Mount Dickey, rovněž na Aljašce, kde se svým spolulezcem byla ve stěně celých dvacet dní. Zdálo se však, že se podobně jako já necítí v roli vedoucího příliš šťastně. Snad proto jsme si padly na první pohled do oka.

„Co tady vlastně děláš?“ položila jsem triviální otázku, jen abych něco řekla. „Čekám na pana Šrésthua, který jediný ví, kde bydlí náš styčný důstojník,“ odpověděla. Byla jsem nanejvýš zvědavá, na co ho může potřebovat, většinou je každý rád, když jej nemusí mít na očích. Moje nová známá pokračovala bez vyzvání:

„Och, ty *members* jedny mizerné, víš, členky výpravy, donutily mě, abych od něj vyžádala zpět stan, který jsme mu daly. Zjistily si totiž, že podle vládních podmínek není naší povinností mu stan ponechat. Není to osobní věc. Tak tady čekám a těším se na ten trapas. Kdybych se vrátila bez stanu, asi by mě sežraly. Chudinky, potřebují peníze na suvenýry!“

Svitlo mi a hned mi to trochu zvedlo náladu. Tak nejen já mám potíže. Srovnání bylo o to podivnější, že dolar má v Nepálu tak vysoký kurs, že za cenu jediného hamburgeru doma si zde Američané mohou dovolit slušně jíst celý den.

„Již nikdy víc nechci být vedoucí velké výpravy,“ pokračovala Věra a já s ní vřele souhlasila.

„Podpurný tým může být velký, ale za optimální počet horolezkyň, které polezou nad základní tábor, považuji tak nanejvýš číslo pět. Jinak se z toho stává vojenské tažení se složitou organizací a množstvím druhotných problémů, které kazí vše, co je na horolezectví krásné. Neumím

velký kolektiv ani ovládat, ani se v něm s potřebnou dravostí prosazovat,“ pravila žena z Annapurny.

S překvapením jsme v dalším průběhu rozhovoru obě zjistily, že přes letošní neúspěchy to vlastně ani jedna nebalíme. Rozcházely jsme se s ujištěním, že pokud něco v budoucnu zorganizuje, pošle mi pozvání, neboť si myslí, že bychom si spolu mohly dobře rozumět.

„O kterou horu bys měla zájem?“ volala za mnou a já se zarazila, protože jsem si naráz připadala jak Alenka v říši divů. „No je to trochu narychlo, ale co zkusit štěstí na Čo Oju? Od dob Claude Koganové to žádná žena nezkoušela. Má rozumnou výšku a hlavně je krásná, alespoň na fotografii, co mám doma. A nachází se v panenské divočině, daleko od frekventovaných stezek, po nichž dupou kavalády turistů.“

„Na rozdíl od Everestu, na který bychom stejně povolení nedostaly, protože je vyprodaný do roku 2000,“ smála se Věra a s tím jsme se rozešly.

Naděje s barvou tyrkysu

Vždy jsem měla ráda modrou barvu. Líbí se mi všechny její odstíny, od tmavě modré tmy až po azur nekonečné mořské hladiny a něhu nebeské báně. Proč? Nevím. Když jsem slezla z vrcholu Nášaku opět na jeho úpatí, přišel druhého dne do tábora nejmenší ze tří nosičů, kteří před časem dopravili můj náklad pod horu. Byl to ten, který mi při jednom z početných odpočinků nabídl malé, ale přesladké plody meruněk, které rostou jen na březích Amudarji, Pjandže, Oxusu, jak chcete. Nabídl mi meruňky, které jeho předkové snad nabízeli Alexandru Velikému

či Marco Polovi na jeho slavné cestě hedvábnými stezkami do Číny. Chlapec se jmenoval Nékaddam a bylo mu čtrnáct let.

„Dina, *good boy*,“ řekl, jak nejlépe uměl svou angličtinou, jejíž slovní zásoba čítala tak nanejvýš dvacet třicet slov, a vtiskl mi přitom do dlaně krásný modrý kámen. Byl to vzácný lapis lazuli. Nachází se jen v několika údolích Parním a Hindúkuše a vybroušený se prý ve středověku vyvažoval zlatem. Nékaddam jej mohl za drahé peníze prodat nebo vyměnit za mnoho užitečných věcí, svetr, nůž, pěnovou matraci, jistě by se našlo plno chtivých zájemců. Ale on jej daroval na památku a tím kámen nabyl ceny lidského přátelství. Schovávám jej spolu s několika nenápadnými kousky břidlice z vrcholu afghánské velehory a pokaždé, když jej vezmu do ruky, vzpomenu si na malého podvyživeného Nékaddama, svého přítele. Co dělá, jak se má?

I Nepálci si libují ve sbírání drahých kamenů všech barev. Nejvíce si na ně potrpí horské kmeny, které jim připisují kouzelnou moc. Téměř každý Šerpa, Tamang nebo Tibeťan nosí na krku amulet v podobě červeného korálu, modrozeleného tyrkysu či tygřího oka, provlečeného pevným režným provázkem, pečlivě zauzlovaným. Někdy můžete vidět i všechny dohromady, protože korál přináší štěstí v lásce, zatímco tyrkys bezpečí a zdar lidského díla, a kdo posoudí, co je důležitější? K čemu je tygří oko, se mi nepodařilo zjistit, ostatně po něm jsem nikdy netoužila. Zato ze všech možných kamenů himálajské suti, propůjčujících jí pestré barvy, jsem si přála mít právě tyrkys. A také jsem si jeden velikosti vlaštevčího vejce a právě tak černě pokropený nitkami koupila v malém krámku, zastrčeném v jedné z nedlážděných křivolakých uliček šerpské čtvrti Thamel v Káthmándú. Druhého dne jsme z Nepálu na podzim roku 1980 odletěli a za pár dní jsme byli doma. Na kamínek jsem nechala přidělat ouško, pro-

vlékla stříbrný řetízek a začala jej nosit. Aby mi připomínal, že Nepál není jen sen minulosti, ale snad i příslib budoucnosti. Jak reálné a vzdálené, to se časem pozná. Protože modrá je odedávna i barvou naděje a podle Herberta Tichého, který název Čo Oju přeložil z tibetštiny jako Bohyně tyrkysu, je i odstínem budoucí touhy.

Život se vrátil do normálních kolejí, práce doma i na fakultě se střídala s tréninky na skalách či běžeckými túrami na sněhu. V březnu následujícího roku jsem ze schránky vylovila leteckou obálku, na níž se mračilo několik Lincolnů, a třesoucícma se rukama jsem ji otevřela. Psala Věra. Líčila trampoty s likvidací expedičních účtů a dluhů, tak podobné mým, ale na konci dopisu bylo to, co mě nejvíce zajímalo. Nepálci prý odpověděli na dopis s tím, že nám výstup na Čo Oju možná povolí. Zařadili tuto horu opět na seznam takzvaných povolovaných štítů, odkud byla pro svou nešťastnou polohu poblíž nepálsko-čínské hranice po dlouhá léta vyřazena. Snad jsme za tento vývoj situace vděčily Reinholdu Messnerovi, který je v Nepálu persona grata a který o ni také projev il zájem.

Messnerovi se skutečně podařilo zařadit tyrkysovou horu na konto vylezených osmitisícovek, ale potřeboval k tomu tři pokusy. Úspěšný výstup západním pilířem z jihozápadního kotle oslavil až v jarním období roku 1983.

Naše plány se mezitím neočekávaně dostaly do časového skluzu, v roce 1981 se Věře narodil syn Mipham. Toto šerpské jméno značí v překladu přibližně Nezdolný a Věra je pro své dítě vybrala určitě proto, že tím sama doufala získat nějakou tu dávku nezdolnosti v nově zkomplikovaných podmínkách svého života. Potřebovaly jsme jí obě více než dost!

Když Miphámek, krásný chlapeček s mandlovýma očima, trochu odrostl, pustila se Věra opět s plnou vervou do práce. Docílila, že American Alpine Club (AAC)

poskytl plánované výpravě morální garanci, a dala dohromady skupinu nadšenců, jakýsi podpůrný tým, který jí pomáhal získávat potřebné finance i materiál. Bylo v něm i několik mecenášů, budoucí kameraman, fotograf a lékařka a počítalo se, že všichni pojedou do Nepálu a doprovodí nás do základního tábora. Samotného lezení se nezúčastní, budou udržovat chod základního tábora a podobně.

Pro výstup se počítalo kromě nás dvou ještě s účastí tří horolezkyň ze Švýcarska v čele se zkušenou Ruth Steinmannovou. I moje povinnosti dostaly konkrétní podobu. Protože jsem se nemohla podílet na dolarovém zajištění, bylo mým úkolem zajistit z Československa speciální lyofilizovanou stravu, která vyniká lehkostí a která měla krýt naši potřebu bílkovin nad základním táborem, dále fixní lana a jejich kotvení duralovými skobami, výškové stany, plynové bombičky, titanové skoby do ledu a dvacet převých spacích pytlů. Počítalo se, že naše INTERNATIONAL WOMEN'S EXPEDITION CHO-OYU (IWEC) bude skromná výprava, z velké části použijeme osobní lezecký materiál i výstroj.

Začátkem roku 1983 doručila pošta Věře obálku ze zašedlého, nestejně hrubého ručního papíru s vlákny celulózy. Na ručním papíře tloušťky průklepáku bylo stručné oznámení, že nepálské ministerstvo turistiky Jeho Veličenstva krále Biréndry II. nám laskavě udělilo povolení k výstupu na vrchol Čo Oju, 8 201 metrů vysoký, a to v jarním období následujícího roku. Následovalo upřesnění, že smíme a musíme použít stejné trasy z jihozápadní strany, která byla povolena pro rok 1983 Messnerovi.

Věra překypovala radostí, musela mi tu dobrou novinu okamžitě oznámit. Otakar po celou dobu mezikontinentálního hovoru seděl ve svém spisovatelském křesle, protože telefonní přístroj je u něj na stole, a s odevzdaným sarkasmem kroutil hlavou. Když jsme skončily vzájem-

ným ujišťováním, že za rok tedy na shledanou při zdolávání NAŠÍ Čo Oju, ještě chvíli mlčel a pak pronesl:

„Tak nám tedy začíná nový blázinec. Co jen jsem komu udělal! No, co se dá dělat, na rozvod je pozdě.“

Naštěstí si umím takové jeho poznámky přeložit do správného významu. Právě mi totiž svým zcela typickým způsobem oznámil, že na jeho podporu se mohu přes všechno, co naši rodinu čeká, spolehnout.

Nejprve jsem si musela opatřit dost peněz, abych mohla zčásti nakoupit a zčásti vyrobit či nechat vyrobit materiál, který jsem expedici slíbila. Usoudila jsem, že kožich po babičce a některé zlaté šperky jsou zbytečný přepych, bez kterého se dá žít, a prodala jsem je. Pak jsem nakoupila suroviny na spací pytle a pustila jsem se do práce. Víte snad, co obnáší ušití jednoho spacáku? Když nic jiného, tak kolem osmdesáti metrů švů a kuchyň plnou šustákových ústřížků a silonových nití. A to nejlepší, plnění ušitého pytle peřím, je zábava jen pro silné nervy. Peří je totiž hmota, která je snad zbavená zákonitostí gravitace. V místnosti, kde s ní pracujete, zcela jistě vyrobíte umělou chumelenici, při níž vám ta nejdrobnější prachová pírká vniknou postupně do všech částí dýchacího ústrojí a vyvolají kašel. A tak to pokračuje dokola: kašel zvedá další pírká, v krku jich máte čím dál víc, kašel sílí a vy pochopíte podstatu bludného kruhu. Nejraději byste peří i nenáviděný kluzký šusták vyhodili do popelnice. Jenže to nejde. Navíc musíte obětovat místnost, kterou vyhradíte práci s peřím, protože jeho další charakteristickou vlastností je neukliditelnost. I měsíc po takové činnosti, navzdory opakovanému úklidu, se vám zrádná pírká rojí ze všech koutů. Jakés takés zkušenosti se spacáky jsem již měla, i na Manáslu jsme je vyráběli svépomocí, nikdy jsem jich však neměla za úkol ušít dvacet. Případala jsem si jak Sisyfos. Naši spolunájemníci z paneláku se jistě nestačili divit, co se v našem bytě odehrává. Dlouho do noci tam

vrčela moje elektrická veritaska, nebo jsem se opatrně, aby mne nikdo neviděl s hlavou plnou peří, jak strašidlo plížila ze sklepa nahoru, pod sprchu. Někdy se mi zdálo, že se k vrcholu Čo Oju budu muset doslova prošít.

Za pár týdnů mi přišlo z Ameriky písemně pozvání na expedici, naklepané na hlavičkovém papíře amerického horolezeckého svazu a notářsky ověřené. Sedla jsem ke stroji a napsala žádost našemu horolezeckému svazu o udělení sportovně technického souhlasu, pozvání jsem přiložila a odeslala k rukám předsedy Ivana Gálfyho. Bez takového souhlasu neodjede na žádnou expedici nikdo, ani kdyby lezl, jak se říká, dolů hlavou. Navíc i Nepál podmiňuje definitivní udělení povolení souhlasem národního svazu každého z členů expedice. Musela jsem docílit, aby takový souhlas byl odeslán nejpozději do konce května, jinak bylo naše povolení ohroženo.

Jak se dalo čekat, věc se táhla a moje nervy se napínaly jako luk. Až jsem koncem května nevydržela a panu Mahábíru Alému, který tou dobou jistě klidně seděl za psacím stolem malé kanceláře ministerstva turistiky v ulici Kalimati v Káthmándú a listoval v obrovské knize předběžných přihlášek na hory své vlasti, celé přeškrтанé a prepisované, poslala telegram. S vymyšlením co možná nejkratších telegramů mám značnou praxi, před časem jsem také posílala jeden svému muži z Kábulu do Prahy a také šlo o to, jestli do hor odjedu, nebo ne. Tehdy jsem potřebovala potvrzení, že náš horolezecký svaz souhlasí s mým odjezdem do Hindúkuše, což musel Otakar zařídit během nejkratší doby v čase, kdy všichni byli na letních dovolených. Bylo jedno, jak to udělá, jen mě nesměl nechat na holičkách. Teď se mi do telegramu za tři sta korun podařilo naskládat úpěnlivé ujištění, že Československý horolezecký svaz jistě pošle doporučení včas. Pravda to nebyla, ale pan Mahábír Alé počkal. Měl s úřady – sám je vlastně také jejich zaměstnancem – zku-

šenosti a z nějakého důvodu jsme mu byly s Věrou sympatické. Otakar bral mou zálibu v telegrafování sportovně, byť jí padla za obět větší část rodinného rozpočtu. Nehnul ani brou.

I dalších problémů byla fůra. Představte si normální vdanou ženskou, která má ráda své povolání a nedělá je pouze proto, aby zvýšila životní úroveň rodiny. Tráví v něm příslušnou dobu, po které se žene domů, kde čekají hladový manžel a syn v letech, kdy od něj nemůžete příliš mnoho čekat. Je třeba uvařit, nakoupit, vyprat, vyžehlit, umýt nádobí, uklidit, vyvenčit psa a sehnat mu přední hovězí, občas malovat a tapetovat, odnést a přinést šatstvo z čistírny, mandlu, správkárny, něco na sebe spíchnout, všechno činnosti, na které mám monopol. A zde to jen začíná: ženská, která se chystá na himálajskou expedici, musí kromě toho lézt, běhat večer po sídlišti a také dle možností v lese či na běžkách, posilovat, několik hodin denně protelefonovat s lidmi, které prosí, zapřísahá, přemlouvá a slibuje jim protislužby za to, že vyřídí včas haldy vzájemně se podmiňujících potvrzení, povolení, že do termínu vyřídí letenky, jízdenky, víza a tisíc dalších věcí. A kde je slíbený materiál, který nemohu vyrobit sama, jako ty stokrát prokleté spacáky? Kde seženu T-profil a V-profil z pětimilimetrového duralu příslušné tvrdosti a houževnatosti, který udrží případný pád do fixního lana? A když jej seženu, koho uprosím, aby mi skoby a kotvy do ledu udělal? Včas! Nebo lana! Jejich monopolním výrobcem je malá továrna v Bolaticích u Opavy. Napíšu jim slušný dopis s prosbou o pochopení, přece sport je tak trochu věcí nás všech, že ano, ráda bych koupila s dodací dobou řekněme čtyři měsíce tisíc metrů technického bílého lana. Rozpis podle průměru uvedu. Odpověď:

„Vážená soudružko, s politováním Vám oznamujeme, že po dobu více než rok nebudeme s to pokrýt objednávky těch, kteří se na nás obrátili před Vámi.“ Nečitelný podpis.

Co dělat, je třeba uchýlit se ke lsti. Otakar sice doma ne-
umyje nádobí, ale má známého hygienika v Opavě, kterého
se uvedený výrobce, jehož svědomí ve věci odpadních vod
není nejčistší, tak trochu, no, bojí. A ejhle, lana naráz jsou,
dokonce i v kratší dodací lhůtě, než jsem žádala.

Stejným způsobem se shání i peří, šustákovina, foto-
materiál a v neposlední řadě i 30 kg libového hovězího,
které budu muset odblanit, zbavit tuku, nakrájet, rozvařit
v tlakovém hrnci a takto připravené odnést do ústavu, kde
mi dobré duše s pochopením pro sport slíbily, že v rámci
výzkumného úkolu můj polotovar zlyofilizují, to znamená
v obrovské vývěvě zbaví vody. Totéž učiní s uvařenou čoč-
kou a s tvarohem. Otakar měl pravdu, byl to blázelec.

Na katedře nás není ani málo, ani moc, je nás právě
tak, abychom při dvacetiprocentním překračování normy
zvládli výuku, kterou garantujeme. A já budu od konce
března tři měsíce pryč. Žádný šéf na světě není šťastný,
když se na něj obrátíte s tímto problémem. Takže musíte
snížit laťku: vážený soudruhu děkane, vážený soudruhu
rektore, nežádám za ty dva měsíce neplaceného volna,
které mi poskytnete spolu s možností připojit k tomuto
jeden měsíc řádné dovolené, nic jiného než změnu v roz-
vrhu. Prosím, aby mi výuka za duben a květen byla přesu-
nuta do zimního semestru. A děkuji vám předem za vaše
pochopení významu vysokohorského horolezectví.

A tak jsem celý zimní semestr přednášela a cvičila dva-
cet hodin týdně, což je víc, než úvazek na střední škole.
Stojí vůbec ta hora s azurovým či tyrkysovým jménem za
to?

Obracely se na mne i různé instituce s žádostí o před-
nášky z mých předešlých výprav. Lidé se docela rádi dívají
na barevné obrázky z hor, zvláště když na ně nemusí lézt.
Nemohla jsem je všechny odmítat, obzvláště ne ty, které
jsem už předtím slíbila. Tak například jsem musela spl-
nit závazek pro městečko Polná u Jihlavy. Byl již prosinec

a jako naschvál napadlo moře sněhu. O mne se pokoušela chřipka a její vítězství vzhledem ke způsobu mého života bylo více než jisté, jenže lehnout do postele jsem si nemohla, a tak jsem se léčila sama velkými dávkami vicedrinu.

Do Polné jsem dorazila po složitém cestování zpožděnými dopravními prostředky ve chvíli, kdy pořadatelé již přestali věřit, že dojedu. Našeho wartburga jsem totiž zaparkovala ve strachu ze závějí v Brně. Sál polenského kina byl narvaný k prasknutí a já se cítila slabá jak čaj, zimnice mnou trásla a teklo mi zcela prozaicky z nosu. S neblahou, ale realistickou předtuchou, že se tam někde skácím, jsem zašeptala jednomu z pořadatelů, že bych potřebovala sklenici vody a půl tabletky fenmetrazinu. Výraz jeho očí mě rozesmál. Ne, nejsem žádná narkomanka, ale jsem si jistá, že bez něčeho podobného můj organismus již energii nevydá. A co ti lidé v sále?

Uvěřil, odešel. Již jsem stála na pódiu a pokoušela se zmobilizovat zbytky sil, když mi přinesli bílou pilulku a vodu. Asi po dvaceti minutách do mne vjel nebyvalý život, vtipkovala jsem, mluvila pěkně hlasitě, a ani artikulace mi nečinila problémy. Prostě zázrak! Ale jen na necelé dvě hodiny. Když se na plátně objevily poslední diapozitivy, moje hlasivky odmítly poslušnost, začala jsem sípat a při nejlepší vůli jsem již ze sebe nevydala kloudný zvuk.

Obecenstvo ztichlo, a když pak můj přítel Franta Sláma, rodák z Polné, který celou akci spískal a také uváděl, vysvětlil všechny okolnosti, zaburácel sálem potlesk. Hřejivý, upřímný lidský aplaus, z kterého jsem přímo hmatatelně cítila, že obyvatelé Polné mi drží palce při mém chystaném pokusu o vrchol Čo Oju.

Sázka s osudem

Kupodivu jsme to všichni přežili, Otakar, Michal, já i náš pes Hannibal. Počátkem března 1984 se zdálo, že je vše na dobré cestě. Víza, výjezdní doložka, letenka, to všechno jsem měla doma. Zvládla jsem i odpřednášet všechnu látku a vyzkoušet studenty. Materiál, který jsem měla zajistit, byl již v Nepálu, alespoň jsem doufala, protože koncem ledna jsem ho odvezla do Bratislavy, odkud vyjížděla tatra federální horolezecké výpravy na Lhoce Šar. Mých 250 kg se v ní ztratilo jako nic. Doma se ovšem vršila další obrovská hromada věcí, které jsem musela zabalit do tří pytlů tak, abych zaplatila jen minimální nadváhu, protože na rozdíl od účastníků státní výpravy jsem si veškerou dopravu do Nepálu hradila sama. Zdálo se mi, že náš podnik již nemůže nic ohrozit, a to byla chyba, takový dojem je většinou klamný, protože jak říká Otakar, každá expedice je alespoň jednou zrušena. Opravdu jsem v té době seděla na doutnající sopce, jenom jsem to ještě netušila.

Věra počátkem prosince odletěla služebně na tři měsíce do Antarktidy, kde se jí naskytl stáž na americké výzkumné stanici Palmer Station. Proti tomu se nedalo nic namítat, její zanícení v profesi rostlinného ekologa vyžaduje, aby střídavě pracovala buď poblíž severního nebo jižního pólu, nebo alespoň ve Skalnatých horách. Maniaci práce mi ostatně byli vždy sympatičtí, jen mužská polovina lidstva se nedopracovala podobného názoru, určitě ne v případě žen. Zde bude asi potřeba hledat příčiny Věřiných rozvodů! Ostatně Věra opouštěla Boulder v Coloradu s klidným svědomím, přípravný výbor obětavě pracoval v rozběhnutých kolejích. Jedna ze spon-

zorek, paní Maytagová, slíbila, že závěr příprav vezme pevně do rukou. A tím všechno začalo. Sotva Věra vytáhla paty, odřekly účast tři Švýcarky a tím samozřejmě padl i jejich materiální podíl na výpravě.

Věra nic netušila, protože telefonické spojení z antarktických stanic se uskutečňuje vysílačkou do Punta Arenas v Ohňové zemi a teprve tam navazuje na telefonní síť přes spojové družice. Kvalita reprodukce tomuto složitému způsobu samozřejmě odpovídá. Ze sluchátka se linou především skřeky a praskání, jako by vysílal potápějící se Titanic v příšerné elektrické bouři, a je nadlidským úkolem pochopit obsah jediné věty. Také jsem absolvovala s Věrou jeden nebo dva hovory, vyprovokované pravděpodobně její náhlou touhou popovídat si se spřízněnou duší. U nás bylo kolem druhé hodiny ranní, v tu dobu je totiž vysílačka v Palmer Station v provozu. Čím méně jsme si navzájem rozuměly, tím více jsme hulákaly v mylném domnění, že hluk a srozumitelnost spolu souvisejí, takže jsem probudila celý náš panelák.

Abych pravdu řekla, spoluobytelé jsou na extravagance naší rodiny už natolik zvyklí, že je jen tak něco nepřekvapí. Tentokrát ale jistě konstatovali, že podobný kousek dosud nezažili. Naše rodinné odjezdy a příjezdy za poněkud neobvyklými koníčky skýtají ovšem i příjemné vybočení z normálu. Sousedé, diskrétně schovaní za záclonami, mohou tipovat, s čím se vytasíme tentokráte, jestli to budou jen běžky, sjezdovky nebo horolezecké nádobičko, Rogallové křídlo, různé desky a jiný stavební materiál na chalupu, windsurfing, kanoe, kajak, pramice, rybářské náčiní, psací a šicí stroj, starobylé harampádí posbírané z různých půd, které představuje podstatnou část vybavení našeho bytu i chalupy. Jednou jsme například vezli rokoková kachlová kamna, která Otakar rozebral v polozbořeném domě v asanované olomoucké čtvrti. Navíc je každý náš odjezd doprovázen

hysterickým štěkotem dlouhosrstého jezevčíka Hanýska, který v utkvělé představě svého vyloučení z výletu tahá vší silou za vodítko a s umíněností japonských kamikadze bere útokem přeplněné auto.

Věra se vrátila z Antarktidy do Colorada 13. března a v tu chvíli načasovaná sopka vybuchla. Kromě švýcarských horolezkyň ztratil zájem o Čo Oju i podpůrný tým, hlavním důvodem byl nedostatek peněz na kontě výpravy a z toho plynoucí vyhlídka letu do Nepálu za své. Tomu odpovídal i stav materiálového zajištění. V posledních třech měsících se prostě nikdo nepřetrhl, taková je lidská povaha. Vzniklé zpoždění znemožňovalo již jakoukoli nápravu. Věra vytočila číslo našeho olomouckého telefonu a rozsah katastrofy zaplnil i prostory našeho bytu.

„Švýcarky odřekly z finančních důvodů. Na kontě je hluboký podstav,“ shrnula Věra celou situaci dvěma větami, a já jsem si musela sednout. Tentokrát jsem rozuměla až příliš dobře! Následovala pragmatická otázka, zda si mohu sama zaplatit letenku, bez nároku na jakékoli vyrovnání. Členové podpůrného týmu (jak ironické!) odmítli všichni, takže v nejlepším případě budeme tvořit expedici jen my dvě!

Pokoušely se o mne mdloby a tep mi divoce bušil ve spáncích, ale nějakým zázrakem se mi to vše podařilo překonat a hlas, vycházející z mých úst, mě samotnou překvapil:

„O co vlastně jde? To nejdůležitější je povolení k výstupu na Čo Oju, a to nám Nepálci dali. Nemohou vědět, jestli přijede malá nebo velká skupina. Výškový materiál z Československa je již měsíc složený v Káthmándú a naděje přece vždy umírá poslední. Co se mé osoby týče, do Nepálu odlétám z Prahy 20. března, ať se děje cokoli. Letenku mám zaplacenou a zaknihovanou. Howgh!“

Tak se zrodila nejmenší expedice v historii ženského dobývání Himálaje. Ale exotického telefonování ten den ještě nebylo dost, našemu přístroji bylo zřejmě přisouzeno

stát se křížovatkou éterem přenášených zpráv z východu i západu. Během půlhodiny znělo nervy drásající zvonění zas a mně se sevřel žaludek náběhem na neurózu.

Volala Zdena Karkyová, moje přítelkyně rodem z Os-travy a teď již dvacet let šťastně vdaná v Nepálu, poté co se k veliké nelibosti svých rodičů seznámila s nepálským studentem Vysoké školy báňské. Zdena ovšem nevolala proto, aby si za tři sta rupií poklábosila o počasí, nýbrž velmi nervózně a úsporně, aby se vešla do vymezených tří minut, mi sdělila, že ministerstvo turistiky je udiveno, proč ještě International Women's Expedition nedorazila do Káthmándú, ztratila snad zájem o laskavě udělené povolení na tolik žádanou Čo Oju ? Všechny výpravy jsou již na místě a většinou se i daly na pochod do základního tábora (a samozřejmě zaplatily druhou půlku poplatku za povolení, pomyslela jsem si sama pro sebe).

„Co jim mám říct, Dino? Vždyť to dalo tolik běhání a práce, a teď nemáte zájem? To jste se nemohly rozmyslet dříve?“ Slova spravedlivého rozhořčení mi dopadla na hlavu jako krupobití. Připadala jsem si jako po výbuchu dnes již v pořadí druhého granátu. Nebylo však možné poddávat se citům, natož váhat, Zdena přece za své peníze nemůže čekat na moje váhavé rozhodování. A tak jsem jí co nejpevnějším hlasem řekla, že nemusí mít obavy, vše je v pořádku. Ať oznámí, že jsme na cestě. A těším se na shledanou za týden v Káthmándú.

Pak jsem si vzala prášek na spaní a šla si lehnout, ale ještě dlouho jsem nemohla usnout a i potom moje sny obsadila kompletní sestava zloduchů Hieronyma Bosche. Řezali a dupali mi v hlavě, a zatímco já se propadala z jedné mûry do druhé, cupovali moje mozkové buňky na maděru. Když jsem se probudila s těžkým tělem a otupělým zátylkem, sdělil mi Otakar co nejšetrněji, že Věra volala ještě jednou a sdělila mu, že z Denveru odlétá 23. března a v nočních hodinách že se sejdeme v Bangkoku.

Volal také náš přítel Aleš Jaluška, který měl novinky od známých z Hanoje.

Oba rozhovory spolu trochu souvisely. Vlastnila jsem totiž letenku do Hanoje a příslib, že tamější českoslovenští přátelé, experti, mi pomohou odletět do Bangkoku vietnamskou leteckou společností, která do Thajska zajišťuje spojení třikrát týdně. Tuto složitou cestu přes půl zeměkoule, o polovinu delší než normální let přes Bombaj a Dillí do Káthmándú, jsem zvolila z finančních důvodů – byla přesně o padesát procent levnější. Jenže jak se právě ukazovalo, objevily se určité komplikace a rizika. Nejnovějším problémem bylo, že při vstupu na vietnamskou půdu se požaduje očkování proti černému moru!

Co je mi platné, že mě před krátkým časem pracovníci hygienicko-epidemiologické služby ujistili o opaku! Takové očkování totiž není žádná maličkost, musí se projít řadou speciálních vyšetření, bez kterých vás nikdo nepíchne, a ta vyžadují to, čeho já mám teď nejmíň, totiž čas. Navíc se ukázalo, že v olomouckém OHES nemají sérum, doporučili mi jet do Prahy, kde prý je mají určitě.

V pátek ráno, pět dní před odletem, jsem sedla do rychlíku a v deset dopoledne jsem již klepala na dveře KHES v Rytířské ulici. Podle zákona schválnosti však neměli očkovací den a moje úpěnlivé prosby je nechávaly zcela chladnými, zřejmě tam o podobné scény není nouze.

Konečně si mého boje se sestrami všimla paní primářka a začala se zajímat, na co ten černý mor tolik potřebuji. Klidně mi vysvětlila, že kvůli mně přece nebudou otvírat novou dávku séra, které je baleno pro dvě stě padesát osob. Kdyby odjížděla skupina montérů a expertů, prostě větší počet lidí, bylo by možné o otevření séra uvažovat. Hlavou mi proletěla představa, jak sháním dvě stě padesát montérů a expertů, a musela jsem se smát.

„Přijďte v úterý!“ uzavřela neoblomná paní primářka.

„Ale já v úterý již odlétám!“ vyhrkla jsem zoufale.

„A kam to vlastně letíte?“ zeptala se jen tak, již značně unavená rozhovorem se mnou.

„Do Nepálu, ale nejprve do Hanoje, kde budu několik dní při tranzitu čekat na další letadlo.“

„A kdo vám řekl, že k tomu potřebujete očkování proti černému moru?“

Nakonec vysvitlo, že nic takového nepotřebuji, ale zato se v obou zemích právě teď požaduje očkování proti choleře. Když jsem se zatvářila nedůvěřivě nad novou informací, byla jsem ještě jednou ujistěna, že mluvím s odbornicí na slovo vzatou a pravdivost jejích slov si mohu ověřit buď na ministerstvu zdravotnictví, nebo u mezinárodní organizace pro očkování se sídlem v Ženevě. Nešlo mi ani tak o pravdivost či nepravdivost, to vše mi připadalo ryze nepraktické, ale byla bych uvítala trochu lidské účasti a alespoň vakcínu proti choleře, kterou jistě nemají v halení pro dvě stě padesát osob. Ale ani to nešlo. Pouze a jedině v úterý. Nejbližším rychlíkem jsem se vrátila do Olomouce. Nevěděla jsem ještě, co s tím udělám, v nejhorším si vezmu s sebou jehlu na jedno použití a sérum mi snad píchnou i v Hanoji na letišti.

Přes sobotu a neděli jsem vyprala a vyžehlila všechny košile svých dvou chlapů, naplnila skříňky čistým ložním prádlem, uklidila jsem, co se dalo, a počala jsem udílet instrukce stran domácnosti. Oběma jim bylo vidět na očích, co si myslí: „Jen si mluv, ty malá chudinko, hned jak vypadneš, si tu zavedeme svůj pořádek.“

V neděli večer se v mém pokojíku vršila hromada tří žoků, dohromady 80 kilo. Jeden z nich jsem nabalila přesně povolenými 20 kilogramy a do nenápadné, i když poněkud větší tašky přes rameno, kterou jsem si předtím k tomuto účelu vyrobila, jsem soustředila nejtěžší věci o váze asi 40 kilogramů. Hodlala jsem ji stůj co stůj prosadit jako ruční zavazadlo. Za zbytek v nejhorším případě, jestli se nenajde ani jedna chápající duše, zaplatím.

V pondělí jsem učinila poslední zoufalý pokus o očkování proti choleře.

Sedla jsem do auta a jela do Brna za přítelkyní Myškou, doktorkou Liščinskou na psychiatrii, která měla známosti, od nichž jsem očekávala kladný výsledek v „případu očkování“. Myška byla s námi jako lékařka na Manáslu, kde jsme si velice dobře rozuměly.

Uvařila mi kávu a bylo na ní okamžitě vidět, že se jí nelíbím. Jak později prozradila nejen ona, ale i jiní moji přátelé, nikdo z nich si nedovedl představit, že ten chřestící uzlíček nervů poleze na osmitisícovku. Nasadila profesionální úsměv a zcela ve shodě s etickými zásadami svého povolání (prvním zákonem medicíny je neškodit!) mi sdělila, že podle jejího přesvědčení tentokrát ten vysoký kopec určitě vylezu. Zнала jsem její taktiku jako své boty, stejnou totiž použila před čtyřmi lety, kdy podle pravidla, že účel světí prostředky, dokonce neváhala a své tvrzení podepřela údajným prohlášením „jasnovidné“ osoby. Později z ní také vylezlo, že jen chtěla v našem kolektivu povzbudit sebedůvěru a optimistickou náladu. Byla to ale právě ona, která do poslední chvíle věřila, že Manáslu vylezeme, a kdykoli byla ochotna toto přesvědčení podepřít třeba výsledkem naaranžované kombinace karet, které si brala s sebou i do výškových táborů.

Bez řeči sedla k telefonu a začala shánět, leč také marně, někoho v Brně, kdo by mi píchl tu injekci. Již jsem se smířila s představou sérové infekce, která urychlí můj návrat z expedice, když zazvonil telefon, tentokrát z Olomouce. Otakar na druhém konci drátu křičel, ať se ihned seberu a jedu zpět na naši OHES, čekají tam na mne do tří hodin! A tak jsem se s Myškou ani pořádně nerozloučila, jen jsme si padly do náruče a já vzápětí ujížděla šílenou rychlostí zpět, a to nejen po dálnici. Před Vyškovem již na mne mávali červenou plácačkou. Zastavila jsem, a protože mi nefungoval startér, nechala jsem motor běžet, což

příslušníci nemají moc rádi. Jejich námitky jsem přešla z otevřeného okénka:

„Na penězích mi nezáleží, zaplatím kolik chcete, jen prosím, rychle, do tří musím být v Olomouci a zítra letím do Vietnamu...“ chrčila jsem na mladého policistu, který na mne jen zíral. Něco v mém pohledu však muselo být, nějaká zoufalá odhodlanost, protože mě pustili bez placení a dokonce nechtěli vidět ani řidičský průkaz. Stali se v ten den článkem v řetězu dlouhé řady „všech chlapů světa“, kteří utvrdili mou víru v lidskou solidárnost.

Přesně ve 14.59 jsem vypnula motor na dvoře OHES. V ordinaci čekali s plnou injekční stříkačkou a trochu se usmívali, jako by jim bylo líto blázna. Na fakultu jsem však musela dojít pěšky, protože auto zaparkované čelem ke zdi jsem sama roztlačit nemohla.

Před dveřmi mé pracovny stála pihovatá studentka Jedličková z prvního ročníku. Taková malá a upovídaná holka, která mi celý semestr pila krev, protože můj výklad ji příliš nezajímal a bez přestání se bavila se sousedy.

„Co potřebujete?“ zeptala jsem se chabě a zapátrala jsem v paměti, jestli jsem na něco nezapomněla. Dívka držela v ruce malé, častým žmouláním odřené červené prasátko, které mi nesměle podávala.

„Vezměte si je, prosím, mockrát mi při zkouškách přineslo štěstí, přinese je i vám. Přestupuji na novinářskou fakultu, matematiku jsem vlastně studovat nechtěla. A vy tu horu vylezete a já pak o vás napíšu...“ Modré oči za brýlemi zrozpačitěly a mně narůstající knedlík v krku zneemožnil odpověď. Než jsem se vzpamatovala, dívka zmizela, jen červené prasátko mě hrálo v dlani.

Večer se u nás shromáždilo několik přátel. Hynek mi donesl vlastnoručně ušitý lezecký batoh, dokonalou kopii vytouženého karimoru, na nějž jsem neměla.

„Ať to vylezete!“ řekl, když odcházel, a to mi přálo i mnoho dalších lidí. Jako talismany jsem dostala dohro-

mady docela slušný zvěřinec. Ještě jedno prasátko, medvídko, dokonce i kapesníček na slzičky. Přítel Franta Sláma přinesl originální předmět: mléčný zub své dcerky Markétky. Ale nejvíce mě potěšila droboučká kovová opička, přívěsek, který mi ve čtyři ráno vtiskl do dlaně můj rozespalý syn Michal. Vzbudil se sám od sebe, ačkoli jindy je problém jej vzbudit i v osm ráno. Objal mě a v tu chvíli jsem si uvědomila, že je už větší než já. Jeho hubené paže byly neobratné, ale sevřel mě objetím chlapa.

Jindy veselý Hanýsek seděl v předsíni mezi žoky a mohl s úspěchem sloužit coby model dokonale nešťastného jezevčíka. Ani se nesnažil skočit na dveře, zcela jistě věděl svým šestým psím smyslem, že tentokrát nikam nejede, a podvolil se osudu. Zvedla jsem jej do náruče a hladila hebký kožíšek za oušky, tam, kde to má nejraději. Byl již nejvyšší čas začít nosit věci do auta. Otakar jel do Prahy se mnou. Ještě pohled na Michalovu siluetu za oknem teplého bytu v paneláku a pak jedeme v mrazivém kuropění k nádraží.

Namasté znamená „dobrý den“

Byl poslední zimní den a Praha zářila v příslibu předjaří. Pozdě odpoledne praskala odletová hala ruzyňského letiště ve švech. Trčela jsem v zástupu převážně vietnamských cestujících jak Sněhurka mezi trpaslíky a měla jsem co dělat, abych uchránila před úhonou zavazadla, naskládaná na chromovaném vozíčku ČSA. Když se na světelném návěští objevila poskakující písmenka OK Ha-

noi 17.50, fronta se ještě víc sevřela a vrátka celního prostoru se rozestoupila. Ještě přátelské „zlom vaz“ od Mirka Štětiny, který sem také přišel, aby viděl, jak vypadá československá horolezkyně odlétající do Himálaje, poslední polibek od Otakara, a již mizím za vrátky. Jsem propuštěna bez prohlídky, celníky zřejmě odradil vzhled mých žoků. Zato zřízenec u váhy po mně šlehne nedůvěřivým pohledem, když si jakoby nic hodím přes rameno čtyřicetikilové ruční zavazadlo, komentáře se však našťestí zdrží. Jak se dalo čekat, u bezpečnostní prohlídky se zvonek může strhat a překvapenému okolí se naskytne neobvyklý pohled na arzenál v červeném žoku: skoby, karabiny, le-
dovcové trubky všech velikostí, že jsem to já hlupák neposlala tím nákladním autem v lednu! A to není všechno, jsou tam i stoupací železa, dva cepíny a nepochopitelná věc – několik šedesáticentimetrových duralových kotev z T-profilu a V-profilu.

„Na co to je?“ ptá se postarší důstojník a jeho údiv je celkem oprávněný. Pomocí tohoto nářadí by bylo možno držet v šachu nejednu posádku dopravního letadla.

„To je na upevnění fixních lan do ledu,“ vysvětluji horečně a zástup se nepokrytě baví. Nakonec jsem zproštěna podezření a mohu si opět hodit brašnu přes rameno. Konečně klesnu do pohodlného křesla a za malou chvíli jedeme na vzletovou dráhu.

„Posádka kapitána Valouška vás vítá na palubě našeho letadla,“ snaží se úhledná letuška rozptýlit příjemným hlasem smíšené pocity pasažérů při startu. Za kulatými okénky se mihla přeplněná vyhlídková terasa s těmi, kteří cestující doprovodili, tam někde je i Otakar s Mirkem. Píchnutí u srdce a pak již pohled z ptačí perspektivy na stověžatou matičku, Hradčany, Vltavu, Karlův most, vše zmenšené na velikost kulis loutkového divadla. Letuška ještě stále předvádí mezinárodně domluvený způsob použití záchranných pásů pro případ nouzového přistání na

vlnách, poletíme nad Indickým oceánem. Vietnamští cestující nesrozumitelně brebentí. Míříme na jihovýchod, asi za hodinu budeme nad Budapeští, tam se bude podávat večeře. Stmívá se, letíme vstříc noci a dobrodružství. Myšlenky mi těžkají, příliš mnoho dojmů, starostí i napětí posledních dnů se projevuje. Myslím na Michala, co právě dělá, jestlipak venčí v této chvíli Hanýska. Chudák pes, mými odjezdy snad strádá nejvíc, vždy dlouho a vytrvale čeká na lavičce pod věšákem u dveří a při každém zvuku výtahu zavrtí ocasem.

Už jde, otevře ledničku a vytáhne velký černý hrnec s hovězím? Hannibal je stále při chuti a jeho láska v první řadě prochází žaludkem, proto hraji v jeho smečce prim. A jestlipak ti dva budou mít pochopení pro jeho psí slabůstky? A co košile, ty budou určitě všechny zničené, až se vrátím. Kytičky to sotva přežijí. V letadle je přítmí, pocit bezpečí ukolébává, usínám...

Zdá se mi sen, že Michal využije mé nepřítomnosti a začne chodit za školu, Otakar na to samozřejmě nepřijde... a průšvih je hotový. Michal v beznadějně situaci a pod bezprostřední hrozbou prozrazení ukradne třídní knihu. Krádež vyšetřují policisté. Probouzím se s krůpějemi potu na zádech.

Po půlnoci, po mezipřistání v Aténách, letíme nad Arabským poloostrovem, pozná se to podle nesčetných pochodní, dole jsou ropná pole a zemní plyn. Bohatý a z výšky devíti kilometrů tak poklidně vypadající svět, že i o něm by Saint-Exupéry mohl psát svá poetická zamyšlení nad planetou lidí. A přitom se tam stírlí, nesmyslně a bratrovražedně, lidé umírají. V posledních letech himálajské expedice právě proto upouštějí od pozemní dopravy. V osmdesátém roce velké nákladní auto hradecké výpravy bezmocně a nedobrovolně stálo šestnáct dnů v Bagdádu mezi pytli s pískem, které měly horolezce uchránit před zbloudilými kulkami. Vypadalo to, že do Íránu nebu-

dou nikdy vpuštění. Když jim byl nakonec průjezd povolen, stejně to byla zkouška nervů. V Chomejního gardách prý působí i mladí, nezkušení bojovníci, téměř děti, a jde z nich strach. Vyzbrojeni střelnými zbraněmi prohledávají všechna cizí auta projíždějící Persií, řidiči čekají s rukama nad hlavou opření o korby svých vozidel. Nepěkná představa! V Bombaji jsme brzy ráno. Hned zjišťuji, že za poslední čtyři roky tu vyrostla nová tranzitní hala s moderními harmonikovými choboty. Cestující se hrnou ven, rozespálí a ztuhlí po dlouhém sezení. Přestávka potrvá hodinu, budou se čerpat pohonné hmoty. U východu z letadla stojí letuška a indický zástupce ČSA. Jistě, není to nikdo jiný než pan Désái v bledě modré služební košili a s nažehlenými puky na kalhotách.

„*Good morning! Transit, or arrival?*“ Dusné vedro parní lázně uhodí člověka přímo do čela. Dostanu žlutý lístek z umělé hmoty s nápisem TRANSIT a usmívám se. Pan Désái se však na mne dívá nechápavě, jakpak by ne, čtyři roky jsou dlouhá doba, nekonečný kaleidoskop tváří a letadel. Na druhé straně ale zase moc takových cestujících jako byla FIRST CZECH LADIES EXPEDITION HIMALAYA '80 nemohl potkat. Když jsme tenkrát v listopadu odlétali z Bombaje do Prahy, naše dolarová hotovost byla prakticky na nule. A jako všichni horolezci, ani my jsme nebyli schopni vystačit s povolenou váhou zavazadla 20 kilogramů na osobu, a proto jsme sáhli k drastickému opatření. Všechny kovové a těžké věci byly spravedlivě rozděleny na dvanáct dílů, dále si, co chceš, ale do Prahy to musíš dovést v rámci příručního zavazadla! A tak se indickým úředníkům před odletem naskytla neobvyklá podívaná. V tropickém vedru, neustávajícím ani v noci, se skupina žen a čtyř mužů dostavila v plné horolezecké polní včetně dvojitého výškových bot a s vlněnými ponožkami. A co horšího, po kapsách jsme měli skoby, vaříče, karabiny, jeden z kluků měl v šikovním pří-